

Człowiek lokalny
Rozważania umiejscowione

Bliskim

PRACE
NAUKOWE

UNIwersYTETU
ŚLĄSKIEGO
W KATOWICACH

NR 3412

Aleksandra Kunce

Człowiek lokalny
Rozważania umiejscowione

Redaktor serii: Komparatystyka Literacka i Kulturowa
Tadeusz Sławek

Recenzent
Ewa Łukaszyk

Spis treści

W stronę afirmacji lokalności. Wprowadzenie / 7
Człowiek lokalny i moc tworzenia świata / 57
Sprawiedliwi. Punkty doświadczeń / 89
Metropolis, lokalność i brak metafizyczny / 127
Lokalne rzeczy to światowe rzeczy. Śląskie miejsce / 189
To, co na uboczu. Po co na Śląsku chodzi się do upadłych parków? / 231
Krucze i lokalne. Narracja o granicy kulturowej a świat więzi / 255
O lękach wobec gestu nieprzebaczenia. Radykalna lokalizacja myślenia o człowieku / 279
Bibliografia / 301
Nota bibliograficzna / 317
Indeks osobowy / 319
Summary / 329
Résumé / 332
Zusammenfassung / 335

W stronę afirmacji lokalności
Wprowadzenie

Powoli z kręgu światła wyłania się złocisty dom. Już wyrosły filary, pomiędzy nimi srebrzy się zmierzch. Zieleń łąk, ciemny las, błękit nieba podpartego w oddali sinymi łańcuchami gór. Dookoła róże, moc róż! Złocisty marmur ocieniony błękitem. Zarazem za ogrodem błyszczące w słońcu morze... Stawiamy żagle, Lu, płynimy w świeżość błękitu... [...].
– Od morza zawiąło chłodem. – ciągnął Fritz w rozmarzeniu. – Znów suniemy po ruchliwych falach, zmierzamy do domu! Naszego domu! My, bezdomni, znaleźliśmy wreszcie miejsce na ziemi.

E.M. Remarque, *Dom marzeń*,
przeł. A. Zawilski

[...] gdy pod wysokim
Sklepieniem dębów rozmyślam
I niebu stawiam pytania,
Dochodzi mnie z oddali
Znajomy, złocisty dźwięk dzwonu,
Ogłaszający porę, kiedy ptak znowu czuwa.
I właśnie tak ma być.

F. Hölderlin, *Strony ojczyste*, 1801–1802,
przeł. A. Libera

Człowiek według nauczania miejsca

A jednak afirmować. Łaciński ślad *affirmatio* wskazuje na wagę potwierdzenia. Afirmacja, nie tylko jako gest retoryczny, ale jako gest intelektualny i etyczny, staje się wyzwaniem. Potwierdzenie jest celowe, jest uznaniem tego, co ważne. W tym momencie odsłania się istotne dla nas ukierunkowanie – potwierdzenie jest powtórzeniem tego, co słuszne. Paul Ricoeur napisze, że „afirmacja jednym ruchem podkreśla to, co mogłaby przekreślić

lub już przekreśliła negacja; potwierdza ważność tego, co negacja unieważnia¹. Afirmacja jako gest intelektualny stanowi nie tylko apologię tego, co zastane, ale i wychodzi ku temu, co przyszło, jest więc gestem stymulującym przyszłe dokonania. Wiedzie do akceptacji tego, co przez gest powtórzenia wzmocni nasze myślenie. W tle afirmacji jawi się myślenie projektowe i życzeniowa pomyślność, a także troska o dobrostan tego, co warte potwierdzenia.

Poczucie kryzysu umiejscowienia siebie i braku gruntownego przepracowania idei zadomowienia w doświadczeniu ukierunkowuje nas w stronę afirmacji lokalności i człowieka lokalnego. Nadzieja na rozpoznanie misteryjnych związków między człowiekiem i miejscem jest też rozwijaną nadzieją na wydobywanie idei lokalności z uproszczonego obrazu tego, co swojskie, archaiczne, monolityczne i zamknięte. Transformację myślenia o lokalności i człowieku lokalnym dyktuje nadzieja na „zluzowanie” nachalnej współczesnej nobilitacji wykorzenienia, mobilności, globalnego traktu kultury. Za afirmacją, jako gestem potwierdzającym wagę umiejscowienia człowieka, kryje się nadzieja na pokonanie zmityzowanego rozdzielania człowieka wędrownego i osiadłego. Miejsce, wraz z jego nawarstwioną gęstością doświadczeń, spleta to, co wykorzenione i wychodzące, z tym, co przywiązane i zadomowione.

W centrum naszego oglądu znajduje się człowiek lokalny z jego doświadczeniem kulturowym, które skrywa filozofię lokalności i opowieść o miejscu. Czym byłaby idea lokalności? Czy można podróżować bez idei domu? Czy człowiek lokalny ma moc tworzenia świata? Te i inne pytania towarzyszyć będą naszym rozważaniom nad człowiekiem umiejscowionym. Proponowane eseje wyrastają z uważnego wsłuchania się w powiązanie człowieka i miejsca, co, nieco patetycznie, moglibyśmy nazwać dobrym aktem poddaństwa, służby (w) miejscu.

Opowieść o drodze człowieka jest zobowiązującym myśleniem ze względu na kulturowe ugruntowanie traktu *ars vivendi*, tradycje

---

¹ P. RICOEUR: *Praca i słowo*. Przeł. M. ŁUKASIEWICZ. W: P. RICOEUR: *Podług nadziei. Odczyty, szkice, studia*. Przeł. S. CICHOWICZ i in. Wyb., oprac. i wstęp S. CICHOWICZ. Warszawa 1991, s. 97.

tekstową, ale i przez konieczność dokonania wyboru problemów badawczych, wreszcie, co najistotniejsze, przez wzgląd na arbitralny ruch nobilitacji lub marginalizowania zadań, które rysują się przed stworzeniem wykładni antropologicznej. Konieczność znalezienia dominanty czy założycielskiego punktu źródłowego, czy też zasady wiążącej przygodne zdarzenia, okazuje się nie tylko wyzwaniem poznawczym, ale i trudem wznoszenia moralnej konstrukcji, która podtrzymuje narrację antropologiczną. Wiążąc z sobą słowa, tworzymy świat czynów. Przerzucając pomosty między słowem a światem więzi moralnych, Martin Buber pisze *Drogę człowieka według nauczania chasydów*, której sześciopunktowy trakt, spinający klamrą doświadczenia na drodze poznania i życia, ma ocalić zubożały świat i człowieka. Droga wiedziona od pytania Boga kierowanego do Adama „Gdzie jesteś?“, które to pytanie rozwija się przed każdym człowiekiem, w końcu zyskuje odpowiedź w formule: „Tu, gdzie jesteśmy”². Konstruowane według myśli chasydów Buberowskie wezwanie do odkrycia faktu, że ulice rodzinnego miasta są „jasne jak szlaki niebieskie”³, jest tym, co przenika również myślenie człowieka umiejscowionego.

Filozofia lokalności musiałaby uważnie wsłuchać się w to powiązanie słowa i czynu. Buber opowiada o drodze człowieka według nauki chasydzkiej. Moglibyśmy powiedzieć, dokonując istotnego przesunięcia, że filozofia lokalności byłaby opowieścią o człowieku według nauczania miejsca. Droga, umiejscowienie na niej, wyznaczają ludzkie bycie. Filozofia lokalności, na którą natrafiamy, podążając za doświadczeniami lokalnymi, rozwijałaby drogę człowieka według nauczania miejsca. Miejsce jest tym, na co czekamy i co nas znajduje.

Pytanie o to, jak człowiek podejmuje miejsce, jest pytaniem postawionym na odziedziczonej, Heideggerowskiej *Polnej drodze (Der Feldweg)*⁴, na której znaleźliśmy się nie pierwsi i nie ostatni, która

---

² M. BUBER: *Droga człowieka według nauczania chasydów*. Przeł. G. ZLATKES. Warszawa 2004, s. 42–48.

³ Ibidem, s. 45.

⁴ M. HEIDEGGER: *Polna droga*. Przeł. J. i M. ŻELAŹNI. „Colloquia Communia” 1983, nr 4–5, s. 89–92.

wiąże to, co bliskie i dalekie, która była przed nami i zostanie po nas, chroniąc to, co okoliczne. Jest jednak też pytaniem, w którego otoczeniu mieści się doświadczenie *Dróg lasu* (*Holzwege*), te zaś zarośnięte chaszczami chronią to, co skryte, te znają drwale i leśnicy – „wiedzą, co znaczy znaleźć się na drodze lasu”⁵. Tajemnica, nieskrytość i bliskość tego, co znane, stanowi sąsiedztwo doświadczenia miejsca. Człowiek umiejscowiony jest wystawiony na ciśnienie mroku i światła, które współtworzą miejsce.

Dom, domowe miejsce, udomowiona przestrzeń stanowi tę strefę, która nieustannie i w sposób nieprzejrzysty popycha nas w stronę tego, co zacienione, mroczne, ale i jasne jednocześnie. Pytanie o to, jak człowiek podejmuje miejsce, jest zatem obciążone Hölderlinowską ideą powrotu do domu. „Wrócić do domu” to imperatyw egzystencjalny. Pochwała wędrowca, porzucającego dom, jawi się jako ściśle powiązana z afirmacją powrotu do domu. Miejsce, znaczone odgłosem dzwonów wieczornych, dających sygnał wędrowcowi, jak czytamy w wierszu *Fantazja wieczorna*, jest domem, czyli miejscem gościnnym⁶, dom zaś tym, co przynosi ugruntowanie i otwarcie: „Takiemu, co na pewnym stoi gruncie,/ Piękniej jaśnieje niebo nad głową”⁷. Wracamy do tej idei powrotu do domu, bo po jej stronie widnieje to, co święte: „I ogród zielony, i dom. To właśnie tam się spotykamy,/ Przyjazne światło: w tym miejscu, gdzie pierwszy raz, najczulej,/ Twój promień mnie dotknął; gdzie życie zaczęło się i odradza”⁸.

Rozpamiętując filozofię lokalności, nie sposób nie docenić radykalnego, chociaż powolnego i dostojnego, zwrotu do domu, do „aniołów ojczyzny”⁹, do głębokiej idei *Heimat* (*Heimath*). Hölderlinowi aniołowie (metafora niepokojąca, nie dość rozpoznana

---

⁵ M. HEIDEGGER: *Drogi lasu*. Przeł. J. GIERASIMIUK, R. MARSZAŁEK, J. MIZERA, J. SIDOREK, K. WOLICKI. Warszawa 1997, s. 3.

⁶ F. HÖLDERLIN: *Fantazja wieczorna*. W: IDEM: *Co się ostaje, ustanawiają poeci*. Przeł. i wstęp A. LIBERA. Gdańsk 2009, s. 72.

⁷ F. HÖLDERLIN: *Mój przybytek*. W: IDEM: *Co się ostaje...*, s. 76.

⁸ F. HÖLDERLIN: *Stuttgart*. W: IDEM: *Co się ostaje...*, s. 112–113.

⁹ Ibidem, s. 114.

w idei domu), wzmocnieni ideą *Heimat*, byliby stróżami domu potrzebnymi idei lokalnej. Hölderlinowi aniołowie chroniliby myślenie o domu, przechowywaliby pamięć miejsca, kiedy ludzka pamięć okazałaby się ułomna, służyliby wędrowcom, wzmacniałoby rozkwit domu – rozpościerając przed człowiekiem przestrzeń tego, co niepojęte. Friedrich Hölderlin wszak dopowiada, że przed nimi „najśmielszy wzrok omdlewa”¹⁰. Miejsce, odsłaniając przepastne oblicze domu, jest tym, co w końcu trwoży. Pod doświadczeniem radości powrotu do domu, do bycia znowu „na miejscu”, czai się trwoga i niepokój. A jednak miejsce okazuje się tym, co zaprasza. Kraj rodzinny „wychodzi na spotkanie”, przynosząc to, co „znajome” i „przyjazne”¹¹. Wraz z namysłem nad ideą domu i tym, że to „mnie woła dom”¹², przychodzi Hölderlinowska odpowiedź do Buberowskiego „tylko tu i nigdzie indziej możemy odnaleźć skarb”¹³. Hölderlin dopowiada: „To, czego szukasz, jest blisko; wychodzi ci na spotkanie”¹⁴.

Oikos, topos, anthropos są z sobą zrosnięte. Dom nadaje rys człowiekowi. Filozofia miejsca to oikologiczna opowieść o miejscu. Tym, co ją unosi, jest istotowe pytanie „czym jest człowiek?” i nieco osłabione transformacje „w czym jest człowiek?” czy „na czym wspiera się to, co ludzkie?”. Filozofia, ta uniwersalizująca opowieść, jawi się jako niewrażliwa na kontekst, nie błądzi w miejsca znaczone płynnością, zmysłami, przygodnymi zdarzeniami, siłą krajobrazu, kulturowymi doświadczeniami, marginalnymi emocjami i wyobrażeniami *etc.* Nie podąża Parmenidejską drogą doksy (*doxa*). Jednak opowieść o miejscu, wsparta antropologią, nie pilnuje sterylnego dyskursu, bo stanowi zwrot ku idei domu. Rozwijając Heideggerowską ideę bycia w świecie, „bycia-tu-oto”, a zwłaszcza tego, że jestestwo nie jest złączone z fizykalnym pokonywaniem przestrzeni czy „połykaniem ki-

---

¹⁰ Ibidem.

¹¹ F. HÖLDERLIN: *Powrót do kraju*. W: IDEM: *Co się ostaje...*, s. 124.

¹² Ibidem.

¹³ M. BUBER: *Droga człowieka według nauczania chasydów...*, s. 45.

¹⁴ F. HÖLDERLIN: *Powrót do kraju...*, s. 124.

lometrów”, ale z „zatrokanym byciem ku temu, co przybliżone i od-dalone”¹⁵, filozofia lokalności na nowo wyrasta z troski o to, co domowe, okoliczne, bliskie i dalekie. Nie uciekając od metafizycznego myślenia i obecności doświadczenia, jednak otwiera się na dyskurs „post”, formułowany w obliczu tego, że, jak pisał Hölderlin, „przychodzimy za późno”¹⁶, dyskurs niestroniący od tego, co postrzępione, kruche, niecałościowe, wizualnie wzmocnione, wieloznaczne i płynne.

Otwierając się na opowieść Roberta Esposito o byciu we wspólnocie, nieustannie wychodzącej w stronę wykorzenienia i zakorzenienia, zasiedziałości i wędrowności¹⁷, filozofia lokalności wychyla się w stronę tego, co wciąż ważne: *locus* i *communitas*, ale co nie pokrywa się z wiarą w monolit i władzę swojskości. Wyrasta ona z fragmentarycznych doświadczeń i obrazów, które współtworzą bycie w domu jako bycie w miejscu – w otwarciu, w odejściu, w powrotach, w przyjaźni, w spotkaniu. Ostatecznie bycie „w miejscu” powinno być złączone z byciem „na miejscu”. Moralne otwarcie na miejsce jest wsparte troską o dom.

Otwarcie na miejsce wiąże się z wydobyciem podmiotu. Filozofia lokalności na nowo podnosi podmiotowość człowieka do rangi problemu. Nie kieruje się w stronę apologii stada i kolektywnego przymusu, nie rozmywa człowieka w sile zbiorowości. Wspólne wyobrażenia i doświadczenia nie przekreślają podmiotowości. Nietzscheańskie „Wciąż jeszcze trwa czas jednostek”¹⁸, niegdyś formułowane z uwagi na obronę indywidualizmu przed masą, w obowiązującym wpatrzeniu i wsłuchaniu się w miejsce przyjmuje postać już nieco stonowanej pochwały podmiotu, ale jednak idea lokalna nie stara się rozpuścić tego, co ludzkie, indywidualne

---

¹⁵ M. HEIDEGGER: *Bycie i czas*. Przeł. i przedm. opatrzył B. BARAN. Warszawa 2007, s. 136.

¹⁶ F. HÖLDERLIN: *Chleb i wino*. W: IDEM: *Co się ostaje...*, s. 120.

¹⁷ R. ESPOSITO: *Communitas. The Origin and Destiny of Community*. Przeł. T. CAMPBELL. Stanford 2010, s. 5.

¹⁸ F. NIETZSCHE: *Wędrowiec i jego cień*. Przeł. K. DRZEWIECKI. Oprac. R. MITORAJ. Kraków 2003, s. 253.

i osobne w mechanizmach stadnych. Filozofia lokalności, na przekór kulturowym obawom, głosiłaby, że więzi przestrzenne i czasowe są tym, co wzmacnia człowieka, że wciąż jeszcze trwa czas miejsca, osobnego myślenia i podmiotu.

Humanistyka zmierzająca ku miejscu

Ku miejscu zmierzają humaniści od dawna. Dzisiaj, nieco bardziej ochoczo i manifestacyjnie. Wystarczy spojrzeć do zbioru *The Spatial Turn. Interdisciplinary Perspectives*¹⁹, by zobaczyć, na ile wielowątkowych ścieżek rozgałęzia się dziś dyskurs przestrzenny, który wychodzi z geografii humanistycznej. Autorzy z łatwością przemierzają poróżnione zjawiska kultury, odsłaniając rolę przestrzeni we współczesnej antropologii, naukach politycznych, filmoznawstwie, socjologii, studiach kulturowych, a nawet badaniach nad religią. Przywołujemy ten tekst jedynie jako *exemplum*, gdyż myślenie wokół przestrzeni i miejsca jest dziś znakiem czasów. Po postmodernistycznym zwrocie horyzontalnym i marginalizacji czasu w interpretowaniu zjawisk następuje wzmocnienie zainteresowań przestrzennym ułożeniem kultury.

Jednym z najbardziej symptomatycznych przykładów są tu dokonania Gillesa Deleuze'a i Félix'a Guattariego²⁰. Czytanie praktyk kultury w aspekcie maszyny, deterytorializacji i reterytorializacji, produkcji różnic jest spotęgowane pojęciem rizomy (*rhizome*),

---

¹⁹ Zob. *The Spatial Turn. Interdisciplinary Perspectives*. Ed. B. WARF, S. ARIAS. London–New York 2009.

²⁰ Zob. G. DELEUZE: *Różnica i powtórzenie*. Przeł. B. BANASIAK, K. MATUSZEWSKI. Warszawa 1997; G. DELEUZE, F. GUATTARI: *Anti-Oedipus: Capitalism and Schizophrenia*. Vol. 1. Transl. R. HURLEY, M. SEEM, H.R. LANE. London–New York 2004; G. DELEUZE, F. GUATTARI: *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia*. Vol. 2. Transl. B. MASSIMI. London–New York 2004; G. DELEUZE, F. GUATTARI: *Co to jest filozofia?* Przeł. P. PIENIAŻEK. Gdańsk 2000.

Indeks osobowy

- A**ballí Ignasi 148, 149
Adler Emil 78, 307
Adorno Theodor 211, 301
Agnew John 28, 303
Aldobrandini Hipolit (Klemens VIII, Clemens VIII) 288, 315
Alexander Michael 139, 180, 301
Amat Frederic 266, 274
Amato Joseph Anthony 121, 301
Amsterdamski Stefan 299, 312
Ankermann Bernhard 31, 258, 301
Appadurai Arjun 35, 61, 62, 140, 301
Arendt Hannah 286, 301
Arias Sante 15, 314
Armstrong Rachel 135
Arystoteles 40, 196, 301
Asad Talal 34, 301
Augé Marc 18, 26, 62, 301
- B**achelard Gaston 21, 74, 202, 203, 302
Bachofen Johann Jacob 30, 302
Bachtin Michaił 18
Badie Bertrand 275
Bălășescu Alexandru 174, 302
Baltz Lewis 111
Banasiak Bogdan 15, 66, 305
Baran Bogdan 14, 105, 158, 197, 281, 307
Baraniecka Kamila 33, 306
Barański Janusz 203, 302
Bard Patrick 265
Barnard Alan 258, 302
Barsch Paul 226
Barth Fredric 30, 258, 259, 302
Barthes Roland 18, 302
Bartnicki Krzysztof 54, 107, 308
Bartra Roger 266, 275
Baruch z Międzyboża 74, 298, 302
Bastian Adolf 30, 302
Bataille Georges 37
Batty Michael 134, 138, 302
Baudelaire Charles 175, 302
Baudrillard Jean 18, 302
Bauman Zygmunt 26, 140, 157, 204, 260, 266, 275, 302
Baumann Hermann 33, 302
Beachamp John 204, 305
Bellarmin Robert (właśc. Bellarmino Roberto Francesco) 288, 315
Belting Hans 61, 303
Benedict Ruth 33, 303

- Benjamin Walter 204, 303
Bentkowski Arkadiusz 32, 258, 312
Berdahl Daphne 209, 303
Berent Waclaw 48, 59, 298, 310
Berezin Mabel 62, 141, 305
Bertalanffy Ludwig von 135, 303
Berti Enrico 37, 130, 303
Bettelheim Bruno 216, 217, 303
Białoszewski Miron 200, 303
Bieniasz Stanisław 234, 307
Bieńczyk Marek 19, 175, 303
Blanc Patrick 184
Blanc-Pamard Chantal 28, 303
Blickle Peter 78, 303
Błaut Sławomir 208, 229, 307
Błoński Jan 21, 174, 202, 302, 304
Boas Franz 33, 303
Bogaczewicz Stanisław 282, 303
Bonnemaison Joël 28, 32, 303
Borges Jorge Luis 19, 251, 303
Bourdieu Pierre 33, 303
Brach-Czaina Jolanta 201, 303
Brady Alan 318
Brakoniecki Kazimierz 24, 27, 303, 315
Bretschneider Arndt 228, 311
Brojer Wojciech 123, 305
Brown Capability 240
Brückner Aleksander 131, 304
Bryl Mariusz 61, 303
Brzozowski Wawrzyniec 204, 311
Buber Martin 11, 13, 74, 77, 83, 107, 298, 302, 304
Bucholc Marta 35, 301
Buchowski Michał 33, 309
Budnik Rafał 234, 307
Burska Ewa 48, 78, 91, 291, 309, 311
Burszta Wojciech Józef 18, 32, 62, 301, 304
Burzyński Jan 92, 315
Bydłoń Antoni 32, 258, 309
Caillois Roger 174, 304
Calvino Italo 99, 100, 113, 114, 115, 117, 118, 120, 304
Campbell Timothy 14, 107, 306
Canovan Margaret 286, 301
Cappellari Bartolomeo Alberto (Grzegorz XVI, Gregorius XVI) 288, 315
Celiński Piotr 17, 310
Certeau Michel de 18, 45, 117, 118, 260, 304
Chakrabarty Suman 318
Chomette Guy-Pierre 267
Chudak Henryk 21, 202, 302
Chymkowski Roman 18, 62, 301
Cichowicz Stanisław 10, 48, 78, 108, 288, 311, 312
Cieplińska Halina 26, 82, 314
Cioran Emil 81, 117, 173, 233, 244, 245, 247, 248, 250, 304
Cirlot Juan Eduardo 195, 199, 200, 304
Clark Terry Nichols 136, 137, 304
Clément Gilles 184
Clifford James 16, 34, 35, 62, 206, 208, 304, 315
Cojanu Daniel 27, 304
Comes Melcior 148, 149
Cooper Anthony Ashley (3rd Earl of Shaftesbury) 240, 304
Coret Olivier 265, 270
Corm Georges 266, 275
Cox Kevin R. 136, 305
Cruz Manuel 266, 275
Czaja Dariusz 23, 62, 174, 204, 305, 308

- Czerwińska Małgorzata 28, 305
Czerwiński Czesław 234, 305
Czyżewski Krzysztof 27, 217, 218,
305, 311
- D**
Danek Danuta 217, 303
Dante Alighieri 42
Dayan Daniel 86, 305
Deleuze Gilles 15, 26, 66, 241, 305
Derrida Jacques 73, 305
Dilthey Wilhelm 75, 305
Dobrowolska Monika 33, 309
Doktor Jan 123, 305
Dolatowska Katarzyna 174, 304
Domańska Ewa 92, 315
Donnan Hastings 209, 303
Dorigny Marie 266, 269
Döring Jörg 17, 310
Dorion Henri 264
Drabina Jan 234, 304, 305
Droit Roger-Pol 201, 305
Drzewiecki Konrad 14, 311
Dunin Jarosław 33, 306
Dziadek Adam 18, 302
Dzurak Ewa 35, 304
- E**
Eastwood Clint 281
Eckhart von Hochheim Johannes
(Mistrz Eckhart) 124
Eco Umberto 19, 203, 205, 305
Elbanowski Adam 251, 303
Emerson Peter Henry 111
Enser Klaus 40, 312
Enrikin J. Nicholas 62, 141, 305
Esposito Roberto 14, 107, 306
Ethier Wilfred John 27, 306
Euklides (Eukleides) 39, 306
Evans-Pritchard Edward Evan 32,
33, 306
- F**
Fabjańska-Potapczuk Beata 101, 146,
172, 312
Facca Danilo 37, 130, 303
Falcones de Sierra Ildefonso 147, 306
Falski Maciej 33, 309
Feller z Gliwic/Gleiwitz 234
Fellini Federico 41, 306
Ferguson James 36, 307
Fernández Buey Francisco 266, 275
Firth Raymond William 33, 306
Foucault Michel 17, 18, 26, 62, 260,
306
Foucher Michel 264, 266, 275
Fox Richard 34, 36, 259, 301, 314
Frazer George 30, 306
Friedberg Anna 84, 306
Friszke Andrzej 33, 309
Fuchs Konrad 234, 306
- G**
Gałęcki Jerzy 78, 307
Gaudí i Cornet Antoni 167, 168, 169
Geertz Clifford 34, 133, 203, 258, 306
Giard Luce 45, 117, 304
Gierasimiuk Jerzy 12, 66, 307
Gill Miranda 174, 307
Gingrich Andre 30, 302
Godula Karol (Godulla Carl) 234,
252
Golubiewski Mikołaj 27, 311
Gołębiewska Maria 73, 305
Gombrowicz Witold 103
Gomułka Władysław 282
Gosk Hanna 28, 308
Gourou Pierre 28
Górny Justyna 282, 308
Graebner Fritz 31, 258, 307
Grass Günter 208, 229, 307
Grazzini Giovanni 41, 306
Greene Marjorie 39, 307

- Greiner Piotr 233, 307
Grimm Wilhelm Karl i Jacob Ludwig
    Karl (Bracia Grimm) 216, 307
Gripsrud Jostein 86, 305
Griswold Charles L. 286, 307
Gröbel Friedrich 38, 196, 310
Guattari Félix 15, 26, 241, 305
Gulik Michał 317
Gupta Akhil 36, 307
Gwóźdź Andrzej 84, 306
- H**
Habel Edwin 38, 196, 310
Habermas Jürgen 144, 307
Haddon Alfred Cort 30
Hall Edward Twitchell 24, 307
Hann Chris 30, 302
Hauptmann Carl 225–228
Hauptmann Gerhart 225–228, 311
Heath Thomas L. 39, 196, 306
Heidegger Martin 11, 12, 13, 14, 16,
    61, 66, 67, 105, 106, 124, 158, 159,
    197, 223, 224, 281, 293, 307
Heimann Heinz-Dieter 38, 196, 310
Herbert Zbigniew 200, 307
Herder Johann Gottfried 78, 192, 193,
    307
Hermant Emilie 130, 176, 308
Hertz Paweł 74, 298, 302, 304
Hettne Björn 27, 307
Hiszpańska Maria 68, 314
Hobhouse Penelope 240, 307
Hölderlin Friedrich 9, 12, 13, 14, 106,
    192, 221, 222, 307, 308
Hołówka Teresa 24, 307
Hudson Brian 40, 312
Hurley Robert 15, 305
- I**
Iwasiów Inga 28, 308
Iwińska Magda 48, 78, 91, 311
- J**
Jancewicz Anna 48, 78, 91, 311
Jastrun Mieczysław 175, 302
Jaworski Stanisław 136, 311
Jedliński Jakub 92, 173, 308
Jeffrey Ian 92, 111, 308
Jełowicki Aleksander 288, 315
Jess Pat 35, 61, 140, 310
Jobard Olivier 266, 268
Jochemczyk Mariusz 318
Jonas Andrew E.G. 136, 305
Jordan David P. 63, 312
Joyce James 54, 107, 308
- K**
Kadłubek Zbigniew 22, 23, 107, 245,
    308, 313
Kalinowski Daniel 27, 306
Kania Ireneusz 81, 117, 173, 195, 204,
    233, 244, 303, 304
Kapuściński Ryszard 38, 308
Karłowicz Jan 30, 314
Kaschnitz Marie Luise 65, 66, 69, 70,
    129, 308
Kawada Junzō 33, 309
Keller Paul 226
Kerski Basil 282, 308
Kierszys Zofia 33, 303
Klekot Ewa 33, 303
Klich Aleksandra 284, 294, 308, 311
Klin Eugeniusz 226, 308
Kłosiński Krzysztof 18, 302
Kłoskowska Antonina 33, 303
Kohelet (Eklezjastes) 68, 253
Kokoszka Magdalena 318
Konończuk Elżbieta 26, 308
Korpanty Jerzy 19, 205, 305
Kos Bohdan 123, 305
Kościańska Agnieszka 32, 258, 312
Kotarbiński Tadeusz 101, 308
Kowalska Małgorzata 21, 75, 309, 310

- Kowerska Zofia 30, 314
Kozloff Max 92, 308
Krajewski Marek 203, 308
Kramarz Andrzej 204, 305
Kramarz Hans 233, 308
Kreisberg Alina 99, 304
Kristeva Julia 78, 308
Kroker Wiesław 33, 303
Krosny Janusz 226, 308
Królak Sławomir 18, 302
Krzeczkowski Henryk 30, 306
Krzemieniowa Krystyna 75, 305
Kubica Grażyna 32, 309
Kuderowicz Zbigniew 75, 305
Kuik-Kalinowska Adela 27, 306
Kulas Dariusz 67, 308
Kulas Joanna 27, 311
Kunce Aleksandra 23, 38, 39, 107, 308, 313
Kunicka Anna 102, 314
Kunz Tomasz 26, 140, 260, 302
Kurek Jacek 317
Kuroń Jacek 33, 309
Kuzio-Podrucki Arkadiusz 233, 308
Kwaśniewski Krzysztof 133, 313
Kwiecień Tomasz 19, 203, 305
Kycia Tomasz 282, 308
- L**andes David S. 266, 275
Lane Helen R. 15, 305
Lange Antoni 175, 302
Lange Dorothea 92
Larich Józef 234, 308
Lasseur Maud 28, 303
Latour Bruno 130, 176, 308
Leach Edmund 33, 309
Lefebvre Henri 17, 309
Lévinas Emmanuel 83, 104, 105, 106, 198, 199, 291, 292, 293, 309
- Lévi-Strauss Claude 33, 258, 309
Libera Antoni 9, 12, 222, 257, 308
Lipszyc Michał 59, 64, 252, 311
Lisiecka Sława 106, 307
Longley Paul 134, 138, 302
Luhmann Niklas 135
Lutyński Jan 30, 306
Lyotard Jean-François 75, 309
- Ł**otman Jurij 19, 309
Łukasiewicz Małgorzata 10, 21, 55, 108, 211, 244, 301, 310, 313, 314
- M**ach Jolanta 86, 143, 310
Madurowicz Mikołaj 26, 309
Maik Wiesław 26, 309
Majdecki Longin 240, 309
Malinowski Bronisław 32, 258, 309
Maliszewski Krzysztof 317
Márai Sándor 51, 64, 74, 81, 83, 108, 109, 110, 121, 129, 194, 233, 243, 309, 310
Marcus George E. 35, 315
Marek Aureliusz (Marcus Aurelius Antonius) 251, 252, 310
Markowski Michał Paweł 18, 28, 204, 302, 310
Marrodán Casas Carlos 101, 145, 146, 172, 312
Marschalk Margarete 227
Marszałek Robert 12, 66, 307
Marzęcki Józef 142, 313
Massey Doreen 35, 61, 140, 191, 310
Massip Enric 266, 273
Massumi Brian 15, 306
Matuszewski Krzysztof 15, 66, 305
Mayol Pierre 45, 304
McAllester Jones Mary 202, 302
McDougall William 30

- McLennan John Ferguson 30, 310
Mead Margaret 33, 310
Meckauer Walter 226, 308
Mendoza Eduardo 146, 310
Merecki Jarosław 205, 313
Merleau-Ponty Maurice 21, 310
Michalski Krzysztof 52, 53, 59, 60, 61,
73, 79, 80, 244, 298, 299, 307, 310, 312
Mierzejewska Bożena 240, 307
Migasiński Jacek 21, 75, 299, 309, 310,
312
Mikołajczak Małgorzata 27, 306, 311
Miłosz Czesław 59, 218, 281, 305, 310
Mitoraj Robert 14, 311
Mittelman James H. 27, 310
Mizera Janusz 12, 66, 67, 223, 307
Molotch Harvey 136
Moore Marianne 281, 310
Morawińska Agnieszka 20, 314
Morley David 86, 87, 143, 310
Moroz Grzegorz 318
Morúa Ángel 266, 273
Múnoz Francesc 156
Musiał Łukasz 55, 314
Myers Charles Samuel 30
Mytych-Forajter Beata 318
- N**
Nacher Anna 17, 310, 317
Nadolski Przemysław 234, 305
Nancy Jean-Luc 77, 310
Nawarecki Aleksander 38, 84, 85, 310
Nemo Philippe 199, 309
Netz Feliks 51, 64, 108, 129, 194, 233,
243, 309, 310
Nicholson-Smith Donald 17, 309
Niebla Josep 266
Nietzsche Friedrich 14, 48, 50, 52, 53,
55, 59, 60, 63, 66, 72, 77, 80, 87, 244,
248, 251, 298, 310, 311
- Nora Pierre 62, 63, 312
Nouvel Jean 182
Nowak-Jeziorański Jan 294, 311
- O**
Okraso Katarzyna 145, 146, 312
Olender Maurice 33, 309
Olszewska-Dyoniziak Barbara 32,
258, 309
Olszewski Mikołaj 33, 306
Opolska-Kokoszka Bogna 199, 309
Ortega y Gasset José 48, 78, 81, 91,
311
Ososiński Tomasz 69, 91, 125, 312
Ossman Susan 174, 311
- P**
Pabiś-Orzeszyna Michał 84, 306
Paciorek Antoni 40, 196, 301
Paloscia Raffaele 133, 314
Paluch Andrzej Kazimierz 32, 258,
309
Panitz Adolf 226, 308
Paprocki Henryk 19, 314
Parkin Robert 30, 302
Parmenides 13
Parsons Talcott 135
Partyka Jacek 318
Pawluczuk Mateusz 33, 303
Payet Joëlle 135, 311
Peiper Tadeusz 136, 311
Perec Georges 173, 204, 311
Perry William James 31, 311
Pessoa Fernando 59, 64, 67, 72, 73, 76,
252, 311
Petryk Michał 32, 258, 312
Piechaczek Maria 34, 258, 306
Peciul-Karmińska Eliza 216, 307
Pieniążek Paweł 15, 241, 305
Pieńkos Andrzej 204, 311
Pietsch Martina 213, 309

- Pitagoras (Pythagoras) 40
Plezia Marian 38, 313
Plotyn z Lykopolis (Plotinos) 251
Pohl Gerhart 228, 311
Polo Marco 113
Pomian Krzysztof 33, 204, 258, 309, 311
Popczyk Maria 204, 211, 311, 314
Pope Alexander 240
Popowski Waclaw Jan 17, 312
Posner Richard 98, 311
Prieto Eric 25, 311
Prokopiuk Jerzy 33, 303
Prokopová Magdalena 40, 311
Prossliner Johann 72, 310
Proust Marcel 42
Przyłuska-Urbanowicz Katarzyna 117, 304
Pucek Zbigniew 61, 140, 203, 301, 306
- R**
Rabinow Paul 35, 312
Radcliffe-Brown Alfred Reginald 32, 258, 312
Ramoneda Josep 157, 312
Ratzel Friedrich 31, 32, 312
Ratzinger Joseph (Benedykt XVI, Benedictus XVI) 289, 312
Ray Sidney 30
Regner Leopold 40, 196, 301
Reijnders Stijn 62, 312
Reiter Marian 252, 310
Rejniak-Majewska Agnieszka 84, 306
Remarque Erich Maria 9, 76, 191, 312
Rembowska Krystyna 26, 309
Rendall Steven 260, 304
Reszke Robert 30, 302
Rewers Ewa 23, 130, 131, 139, 140, 141, 144, 176, 312
Ricoeur Paul 9, 10, 108, 287, 288, 294, 299, 312
Righetti Nicolas 266, 269
Rilke Rainer Maria 69, 70, 71, 72, 81, 91, 125, 312
Rivers William Halse Rivers 30
Romkowska Ewa 240, 307
Rorty Richard 17, 312
Rosenzweig Franz 107, 312
Rösler Michael 209, 306
Roudiez Leon S. 78, 308
Roux-Fontaine Éric 266, 271
Ruiz Zafón Carlos 101, 102, 109, 117, 145, 146, 147, 172, 312
Rutkowski Krzysztof 177, 304
Rybicka Elżbieta 24, 27, 28, 63, 311, 312
- S**
Sadzik Józef 310
Said Edward 34, 259, 312
Salvadori Roberto 133, 313
Salwa Piotr 19, 305
Sanchis i Llàcer Vicent 148, 149
Sapir Edward 33, 313
Sartre Jean-Paul 205, 313
Sautereau Frédéric 266, 267
Sawicka Anna 146, 310
Schaffgotsch Hans Ulrich von 233, 234, 252, 308
Schaffgotsch Joanna von (Gryzik von Schaffgotsch Joanna) 233, 234, 252, 308
Schain Martin 62, 141, 305
Schmidt Wilhelm 31, 313
Schnapper Dominique 275
Scholem Gershom 83, 123, 313
Scott David 34, 313
Seem Mark 15, 305
Seligman Charles 30

- Séméniako Michel 266, 272
Sennett Richard 138, 185, 313
Shaw Timothy M. 27, 314
Shils Edward 133, 313
Sicińska Edyta 66, 129, 308
Sidorek Janusz 12, 66, 307
Siemaszkiewicz Witold 204, 305
Siemek Marek J. 211, 301
Silbergleit Arthur 226
Silverman Sydel 30, 302
Simmel Georg 21, 38, 313
Siwek Paweł 40, 196, 301
Skowroński Janusz 228, 311
Sloterdijk Peter 18, 313
Sławek Tadeusz 22, 23, 26, 70, 71, 77,
82, 107, 257, 274, 308, 313
Smith Grafton Elliot 31, 313
Smoczyński Paweł J. 101, 308
Söderbaum Fredrik 27, 307, 308
Soja Edward 18, 313
Sommer Manfred 204, 205, 313
Spencer Herbert 134, 313
Spengler Oswald 142, 145, 313
Stanosz Barbara 33, 313
Stasiuk Andrzej 29, 73, 74, 91, 92, 96,
192, 313
Stehr Hermann 226
Steinsberg Aniela 33, 309
Stomma Ludwik 33, 309
Stroynowski Juliusz 76, 312
Suliborski Andrzej 26, 309
Sulima Roch 45, 201, 313
Swedenborg Emanuel 120
Symotiuk Stefan 22, 313
Szczech Bernard 234, 307
Szyfelbejn-Sokolewicz Zofia 33, 306
Szymański Sebastian 33, 306
Szymona Wiesław 289, 312
Szynekiewicz Sławoj 32, 258, 309
- Tabucchi Antonio 42, 102, 106, 109,
114, 118, 119, 314
Tally Jr Robert T. 25, 26, 311, 315
Tańczuk Renata 204, 314
Tatarkiewicz Anna 21, 202, 294, 302
Tegnerowicz Joanna 30, 302
Thibault Christel 28, 303
Thiel-Jańczuk Katarzyna 18, 33, 45,
304, 309
Thielmann Tristan 17, 310
Thienemann Marie 227
Thoreau Henry David 26, 71, 77, 82,
257, 274, 313, 314
Thurnwald Richard 33, 302, 314
Tiedemann Rolf 204, 303
Tischner Józef 26, 66, 74, 106, 107,
296, 314
Todorov Tzvetan 266, 275
Tokarska-Bakir Joanna 33, 306
Tołstoj Lew 102, 314
Toporow Władimir 19, 314
Traba Robert 27, 314
Trouillot Michel-Rolph 34, 259, 314
Trznadel Jacek 205, 313
Tuan Yi-Fu 20, 314
Twardoch Ewelina 317
Tylor Edward Burnett 30, 314
- Ugniewska Joanna 19, 42, 102, 305,
314
Urlich-Kornacka Małgorzata 228, 311
Urscheler Elżbieta 201, 305
Usakiewicz Wojciech 258, 306
Uspienski Boris 19, 314
- Venclova Tomas 217–218
Vergo Peter 204, 314
Vermeer Johannes (Vermeer van
Delft Jan) 64

Villon François 68, 253, 314

Voorhees Randy 97, 314

Waligórski Andrzej 32, 258, 309

Wallis Aleksander 24, 307

Walser Robert 55, 314

Warf Barney 15, 314

Weizman Eyal 266, 275

Wendl Tobias 209, 306

Werner Helmut 142, 313

Wertenstein Wanda 41, 306

Westermann Diedrich 33, 302

Westphal Bertrand 26, 315

White Elisa Joy 178, 315

White Hayden 91, 92, 117, 315

White Kenneth 24, 25, 26, 308, 315

Wierzbicka Anna 33, 313

Wilk Eugeniusz 317

Wilk Mariusz 25, 59, 77, 78, 87, 103,
110, 120, 121, 315

Wilson David 136, 305

Wilson Thomas M. 209, 303

Wodnicki Adam 103, 114, 115, 116,
122, 315

Wojciechowski Krzysztof 20, 314

Wojnakowski Ryszard 83, 123, 313

Wolicki Krzysztof 12, 61, 66, 307

Wolska Dorota 34, 306

Woydyło-Woźniak Ewa 135, 303

Young Robert J.C. 34, 259, 315

Zajączkowski Andrzej 33, 258, 309

Zawilski Andrzej 9, 191, 312

Zeidler-Janiszewska Anna 21, 205,
285, 313, 315

Zenith Richard 64, 252, 311

Zdrowska Magdalena 317

Zimand Roman 33, 313

Zlatkes Gwido 11, 74, 107, 304

Zychowicz Jacek 260, 306

Żakowski Maciej 18, 62, 306

Żelazna Jolanta 11, 66, 307

Żelazny Mirosław 11, 66, 307

Żeleński Tadeusz Kamil Marcjan
(Boy-Żeleński Tadeusz) 68, 314

Żurek Robert 282, 308

Żurowski Maciej 174, 304

Żychliński Arkadiusz 55, 314

Życieńska Ewa 33, 310

Życiński Józef 284

Żyłko Bogusław 19, 309, 314

Żwak Piotr 234, 307

Aleksandra Kunce

Local man. Considerations situated in a place

Summary

The following considerations derive from listening intently to the connection between man and a place, which could be somewhat loftily called a good act of serfdom, service (in) to a place. Under examination here is local man, and along with him, a cultural experience which holds hidden in itself the philosophy of locality and a tale about a place. What would the idea of locality be? Can one travel without an idea of home? Does local man have the power to create the world? These and other questions accompany reflections on man situated in a place.

The sense of crisis in situating oneself in a place and not going through the idea of the process of settling in through experience directs us towards affirmation of locality and local man. The hope for recognition of the intricate connections between man and a place is also a developing hope for extracting the idea of locality from a simplified picture of what is familiar, archaic, monolithic and closed. The transformation in thinking about locality and local man is dictated by the hope to "ease up on" the aggressive contemporary elevation of the uprooting, mobility and a global route of culture. Behind affirmation, as a gesture confirming the significance of the situating of man in a place, lies the hope for overcoming the mythicized separation of nomadic man from settled man. A place, with its accumulated density of experiences, intertwines what is uprooted and outgoing with what is attached and settled.

Affirmation of locality, however, is not an apology of a harmonious arrangement of a home, aim, community, sense of familiarity and clarity of cognition. The experience of locality leads to a "profound thought", that is a thought definitely radical, in the spirit of Nietzsche. It comprises an experience of both chasms and power that makes one "shiver inside". The philosophy of locality exposes man to a place, confronts him/her with a place and compels him/her to fill the place with meaning and commitment. Man situated in a place is man

bound to take up his/her place and live in this place creatively, without any support from the inherited thoughtless repertoire of tools for adaptation.

The interpretation of local man is written in eight essays and is richly illustrated. In the first essay *W stronę afirmacji lokalności. Wprowadzenie*, the philosophy of locality is unfolding as a profound and affirmative thought, which would clarify the road of man according to the teaching of a place. The place is what we are waiting for and what finds us.

The second essay *Człowiek lokalny i moc tworzenia świata* derives from the willingness to seek creative power in what is seemingly sluggish, stagnant and separate. Local man is revealed in his/her power to create connection with the world, in a binding tale about a place. Then, the next essay *Sprawiedliwi. Punkty doświadczeń* seeks to support the developed idea of locality in snapshots of old people photographed in different squares of the world. It directs us to the connections between locality, old age and the idea of the just. *Metropolis, lokalność i brak metafizyczny* connects the thinking about the city with the thinking about metaphysical community, home and locality, which leads to the description of cultural practices in Paris and Barcelona, but also to pondering about a local metropolis.

The fifth essay *Lokalne rzeczy to światowe rzeczy. Śląskie miejsce* introduces us into the thinking about local space as world space because it is in a place that one begins to decide about oneself as an individual and as community man – local man is *Jedermann*. Silesian Görlitz, with an experience of wandering and stories of those who lost their homes, allows to consider locality in the proximity of home and wandering. In the essay *To, co na uboczu. Po co na Śląsku chodzi się do upadłych parków?*, the author addresses the experience of being, developed by local man, which is formulated right on the sidelines of life. The discussion focuses on a desolate landscape construction of the former Silesian park Fazaniec.

The essay *Krucze i lokalne. Narracja o granicy kulturowej a świat więzi*, by focusing on a Barcelonian project of Centre de Cultura Contemporània de Barcelona CCCB, introduces an issue of dialectics of oppression and protection of a boundary. The considerations lead to a question about where to find new ways of narration about a boundary, in which an intellectual gesture becomes an ethical gesture at the same time. The last essay *O lękach wobec gestu nieprzebaczenia. Radykalna lokalizacja myślenia o człowieku* derives from the will to look in locality for a barrier to a thoughtless and noncommittal act. The radicalization of individual responsibility, acknowledgement of a local dimension of a person, quieting of collective gravitation – this is knowledge brought about by a recognition of anxieties in the space of (non)forgiveness.

Local space situates us in a point of experiences making us responsible for a gesture situated in a place, materialized word and tangible movement. Considerations on man situated in a place lead to the unfolding idea of locality in which, like in an immense thought, we find anew the proximity with the things being the farthest because they are the nearest.

Aleksandra Kunce

L'homme local. Considérations localisés

Résumé

Les considérations proposés par l'auteure résultent d'une écoute attentive des relations existant entre l'homme et l'endroit, ce que l'on pourrait appeler – quelque peu pathétiquement – un bon acte de soumission, de service à (dans) l'endroit. Au centre de l'investigation se trouve l'homme local et, avec lui, l'expérience culturelle qui cache la philosophie de sa localité et l'histoire de son endroit. L'idée de localité, que serait-elle ? Peut-on voyager sans avoir l'idée de la maison ? L'homme local a-t-il le pouvoir de créer le monde ? Ces questions, ainsi que d'autres, accompagnent les réflexions sur l'homme localisé.

Le sentiment de la crise relative à la localisation de soi-même et celui du manque de l'élaboration de l'idée d'adaptation dans l'expérience nous oriente vers l'affirmation de la localité et de l'homme local. L'espoir d'identifier les relations complexes existant entre l'homme et l'endroit est aussi un espoir permettant d'extraire l'idée de localité d'une image simplifiée de tout ce qui est familier, archaïque, monolithique et fermé. La transformation de la manière de penser à la localité et à l'homme local est dictée par l'espoir de « lâcher » l'importun anoblissement contemporain de déracinement, de mobilité et de trajet global de la culture. Derrière l'affirmation, en tant que geste confirmant l'importance de la localisation de l'homme, se cache l'espoir de vaincre la séparation mythologisée concernant l'homme nomade et celui domicilié. L'endroit, avec sa densité d'expériences stratifiée, unit ce qui est déraciné et sortant avec ce qui est attaché est enraciné.

L'affirmation de la localité n'est pourtant pas une apologie de l'organisation harmonieuse de la maison, de l'objectif, de la communauté, du sentiment de familiarité et de clarté de connaissance. L'expérience de la localité conduit à l'« idée profonde », donc décidément radicale, dans l'esprit nietzschéen. Il y a aussi bien l'expérience de l'abîme que celle de la force exigeant que l'on

« tremble en soi-même ». La philosophie de la localité expose l'homme dans un endroit, le confronte avec lui tout en demandant qu'on le remplisse de sens et d'une obligation. L'homme localisé est un homme condamné à utiliser créativement un endroit et sa vie dans cet endroit, sans s'aider d'un répertoire d'outils de familiarisation qui est irréfléchi et hérité.

L'interprétation de l'homme local est présentée dans huit essais, accompagnés d'un riche matériel illustratif. Dans le premier de ces essais, intitulé *W stronę afirmacji lokalności. Wprowadzenie* (*Vers l'affirmation de la localité. Introduction*), la philosophie de la localité est développée comme une idée profonde et affirmante qui expliquerait le chemin de l'homme selon l'enseignement de l'endroit. L'endroit est ce que l'on attend et ce qui nous trouve.

Le deuxième essai *Człowiek lokalny i moc tworzenia świata* (*L'homme local et le pouvoir de créer le monde*) résulte de la volonté de pourchasser la force créatrice dans tout ce qui est apparemment immobile, figé, séparé. L'homme local est dévoilé dans la force de nouer des liens avec le monde et dans l'histoire engagée d'un endroit. L'essai suivant, *Sprawiedliwi. Punkty doświadczeń* (*Justes. Points des expériences*), cherche l'appui pour l'idée locale relative aux images de vieillards sur les places du monde. Il conduit aux corrélations entre localité, vieillesse et idée des justes. *Metropolis, lokalność i brak metafizyczny* (*Métropolis, localité et manque métaphysique*) unit les pensées sur la ville avec celles sur la communauté métaphysique, sur la maison et sur la localité, ce qui conduit à la description des pratiques à Paris et à Barcelone, mais aussi aux réflexions sur la métropole locale.

Le cinquième des essais, *Lokalne rzeczy to światowe rzeczy. Śląskie miejsce* (*Les choses locales sont des choses mondiales. L'endroit silésien*), introduit dans la pensée que l'espace local est un espace mondial, car c'est dans un endroit donné que s'amorce la décision de soi-même en tant qu'individu et du soi communautaire – dans l'homme local se trouve *Jedermann*. Le Görlitz silésien, avec l'expérience de vagabondage et les histoires de ceux qui ont perdu leurs maisons, permet de considérer la localité dans le voisinage de la maison et du vagabondage. Dans l'essai *To, co na uboczu. Po co na Śląsku chodzi się do upadłych parków?* (*Ce qui est à l'écart. Pourquoi va-t-on en Silésie visiter des parcs déchus ?*), on aborde l'expérience de vie développée par l'homme local, qui est formulée justement à l'écart de la vie. Les réflexions sont focalisées autour de la construction paysagée déchue, c'est-à-dire l'ancien parc silésien Fazaniec.

L'essai *Kruche i lokalne. Narracja o granicy kulturowej a świat więzi* (*Fragiles et locales. Narration sur la frontière culturelle face au monde de relations*), en se concentrant sur le projet barcelonais Centre de Cultura Contemporània de Barcelona CCCB, introduit dans le problème de la dialectique de l'oppression et de la

protection de la frontière. Les réflexions aboutissent à la question où l'on peut chercher de nouveaux moyens de la narration sur la frontière grâce auxquels le geste intellectuel devient en même temps un geste éthique. Le dernier des essais, *O lękach wobec gestu nieprzebaczenia. Radykalna lokalizacja myślenia o człowieku* (*Sur les craintes à l'égard du geste du manque de pardon. Localisation radicale de la pensée sur l'homme*), résulte de la volonté de chercher dans la localité un barrage contre un acte insouciant et qui n'oblige pas. La radicalisation de la responsabilité individuelle, la reconnaissance de la dimension locale d'une personne, l'étouffement de la gravité collective – c'est un savoir qu'apporte l'identification des craintes dans l'espace (du manque) du pardon.

L'espace local nous situe dans un point des expériences en nous rendant responsables du geste localisé, du mot matérialisé et du mouvement tangible. Les réflexions sur l'homme localisé conduisent à l'idée de localité où, comme dans une pensée profonde, on retrouve à nouveau le voisinage avec les choses les plus éloignées parce que se trouvant le plus proche.

Aleksandra Kunce

Ein lokaler Mensch. Örtlich zugeordnete Erwägungen

Zusammenfassung

Die hier präsentierten Erwägungen entstehen aus dem aufmerksamen Zuhören dem Zusammenhang zwischen dem Menschen und dem Ort, was ein bisschen pathetisch als ein guter Akt der Leibeigenschaft, des Dienstes an einem Ort bezeichnet werden könnte. Im Mittelpunkt der Aufmerksamkeit steht ein lokaler Mensch und zusammen mit ihm eine Kulturerfahrung, in der die Philosophie der Lokalität und die Geschichte von dem Ort enthalten ist. Was wäre die Idee der Lokalität? Darf man ohne Idee des Heimes reisen? Hat der lokale Mensch so viel Kraft, um die Welt zu erschaffen? Diese und noch weitere Fragen gehen mit den Erwägungen zu dem örtlich zugeordneten Menschen einher.

Das Bewusstsein, dass man sich selbst nicht örtlich zuordnen kann und dass man die Idee des Heimischwerdens in der Erfahrung nicht gründlich durchgearbeitet hat, treibt uns dazu, die Lokalität und den lokalen Menschen zu bejahen. Die Hoffnung darauf, dass man feine Zusammenhänge zwischen dem Menschen und dem Ort erkennt, ist auch eine Hoffnung darauf, dass man die Lokalitätsidee aus dem vereinfachten Bild dessen, was einheimisch, archaisch, einheitlich und geschlossen ist, herausbekommen kann. Die Transformation der Betrachtungsweise von der Lokalität und vom lokalen Menschen ist Folge der Hoffnung darauf, dass sich gegenwärtige unverschämte Nobilitierung der Entwurzelung, der Mobilität, des globalen Kulturwegs „lockern“ lässt. Hinter der Affirmation als einer, die Bedeutung von der Lokalisation des Menschen zu bestätigenden Geste, ist die Hoffnung darauf versteckt, dass sich der Mythos von der Trennung von einem wandernden und ansässigen Menschen überwinden lässt. Der Ort mit dessen Erfahrungsvielschichtigkeit flicht das Entwurzelte und Hinausgehende mit dem Gebundenen und Heimischen zusammen.

Die Affirmation des Lokalen ist aber keine Verteidigung von harmonischer Organisation des Zuhauses, von Ziel, Gemeinschaft, Vertrautheitsgefühl und

Erkenntnisklarheit. Die Erfahrung von der Lokalität führt zu „unergründlichen“, radikalen, Nietzscheanischen Gedanken. Erfahren werden sowohl der Abgrund als auch die Kraft, welche „in sich selbst zittern lässt“. Die Philosophie der Lokalität setzt den Menschen der Wirkung von dem Ort aus, konfrontiert ihn mit dem Ort und lässt ihn, den Ort mit Bedeutung und Verpflichtung füllen. Der örtlich zugeordnete Mensch ist ein Mensch, der zu schöpferischer Organisation des Ortes und seines Lebens an dem Ort verurteilt ist, ohne dass er sich dabei der unbedachten, geerbten Zähmungsmittel bedient.

Die Auslegung des lokalen Menschen wird zum Thema von acht reich bebilderten Essays. In dem ersten von ihnen *W stronę afirmacji lokalności. Wprowadzenie* (dt.: *Der Affirmation des Lokalen entgegen. Einleitung*) erscheint die Philosophie der Lokalität als ein unergründlicher und bejahender Gedanke, der den menschlichen Weg nach der Ortslehre erklären würde. Der Ort ist dasjenige, worauf wir warten und was uns findet.

Das zweite Essay *Człowiek lokalny i moc tworzenia świata* (dt.: *Ein lokaler Mensch und die Welterschöpfungskraft*) entstand aus der Absicht, die Schöpfungskraft in dem scheinbar Trägen, Bestehenden und Getrennten zu suchen. Der lokale Mensch wird präsentiert als derjenige, der imstande ist, eine Bindung zur Welt zu bilden und über seinen Ort verantwortungsvoll zu erzählen. Das nächste Essay *Sprawiedliwi. Punkty doświadczeń* (dt.: *Die Gerechten. Erfahrungspunkte*) sucht auf genauen Bildern von den Greisen auf verschiedenen Plätzen der Welt nach der Akzeptanz für die in der Region entwickelte Idee. Es veranschaulicht die bestehenden Zusammenhänge zwischen der Lokalität, dem Greisenalter und der Idee von den Gerechten. *Metropolis, lokalność i brak metafizyczny* (dt.: *Metropolis, die Lokalität und metaphysischer Mangel*) lässt die Stadt mit metaphysischer Gemeinschaft, mit Zuhause, mit dem Lokalen verknüpfen, was die Schilderung von den in Paris und Barcelona gangbaren Kulturpraktiken, und die Erwägungen zur regionalen Metropole zur Folge hat.

Das fünfte Essay, *Lokalne rzeczy to światowe rzeczy. Śląskie miejsce* (dt.: *Lokaler Sachen ist ein weltweiter. Sachen Schlesischer Ort*) macht klar, dass ein lokaler Raum zugleich ein weltweiter Raum ist, denn gerade in der Region kommt es zur Selbstbestimmung des Menschen als eines Individuums und eines gemeinschaftlichen Menschen – im lokalen Menschen steckt Jedermann. Schinesisches Görlitz mit seiner Exilerfahrung und den Geschichten deren, die ihr Haus verloren haben, lässt die Lokalität hinsichtlich der Nachbarschaft und der Wanderung betrachten. In dem Essay *To, co na uboczu. Po co na Śląsku chodzi się do upadłych parków?* (dt.: *Das, was abseits liegt. Warum werden in Schlesien heruntergekommene Parks gern besucht?*) überlegt man das Dasein des lokalen Menschen, das eben abseits des Lebens verwirklicht wird. Die Erwägungen konzentrieren

---

sich auf zerstörte Landschaftskonstruktion, den ehemaligen schlesischen Park, Fazaniec.

Das Essay *Krucze i lokalne. Narracja o granicy kulturowej a świat więzi* (dt.: *Vergänglich und lokal. Erzählung von der Kulturgrenze vs. Welt der Bindung*) erklärt das Problem der Dialektik der Bedrängnis und des Grenzschutzes, indem es sich auf den Entwurf des Kulturzentrums Centre de Cultura Contemporània de Barcelona CCCB konzentriert. Es wird hier gesucht nach neuen Arten der Erzählung von der Grenze, dank denen eine intellektuelle Geste zugleich eine ethische Geste würde. Das letzte Essay *O lękach wobec gestu nieprzebaczenia. Radykalna lokalizacja myślenia o człowieku* (dt.: *Zur Angst vor der Geste des Nichtvergebens. Radikale Lokalisation von der Wahrnehmung des Menschen*) bezweckt, in der Lokalität eine Einschränkung von leichtsinniger und unverbindlicher Tat zu suchen. Die Radikalisierung der individuellen Verantwortung, Anerkennung von lokaler Dimension der Person, Dämpfung der kollektiven Gravitation – solches Wissen bringt mit sich die Erkennung der Angst im Bereich des (Nicht)Vergebens.

Lokaler Raum platziert uns in einem Erfahrungspunkt und macht uns zuständig für zugeordnete Geste, verkörpertes Wort und handfeste Bewegung. Die Überlegungen zum örtlich zugeordneten Menschen führen zu entwickelter Idee der Lokalität, in der wir, wie in einem abgrundtiefen Gedanken, die Nachbarschaft von allen weitesten, sich nämlich am nächsten befindenden Dingen, wieder entdecken.

Więcej o książce

Redakcja: Barbara Konopka

Projektant okładki: Paulina Dubiel

Na okładce wykorzystano fotografię autorstwa Aleksandry Kunce

Redakcja techniczna: Małgorzata Pleśniar

Korekta: Lidia Szumigala

Łamanie: Bogusław Chruściński

Copyright © 2016 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336

ISBN 978-83-8012-802-6
(wersja drukowana)

ISBN 978-83-8012-803-3
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
[e-mail:wydawus@us.edu.pl](mailto:wydawus@us.edu.pl)

Wydanie I. Ark. druk. 21,25. Ark. wyd. 20,0. Papier
Sora Matt Plus 90, vol. 1.2   Cena 40 zł (+ VAT)

Druk i oprawa:
„TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław